

Θεολογική Παρουσία

«Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»
(Ἰωάν. 1,17)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ • ΤΕΥΧΟΣ 4 • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2009
ΕΝΩΣΗ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ

Οὔτε ὑπῆρξε ποτέ,
οὔτε ὑπάρχει,
οὔτε θὰ ὑπάρξει
ποτέ στὴν γῆ
τόπος χωρὶς λύπη.

* * *

Τόπος χωρὶς λύπη
μπορεῖ νὰ γίνει
μόνο ἡ καρδιά μας,
ὅταν κατοικήσει σ' αὐτὴν
ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Στάρετς Νίκων
(1931 στὴν φυλακή)

Οἱ μαθητὲς Ἐκείνου, ποὺ φόρεσε ἀκάνθινο στεφάνι
ἄς μὴν ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ φορέσουν στὴ ζωὴ τους
στεφάνι ἀπὸ τριαντάφυλλα.

Εκτεταμένα αποσπάσματα του κεφαλαίου

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

του π. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού από το βιβλίο «ΟΦΕΙΛΗ ΑΓΑΠΗΣ»
Έκδόσεις «ΚΥΨΕΛΗ», ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2008

...Το πρόβλημα της παιδείας επικεντρώνεται στην νοσηματοδότηση των ανθρωπίνων και του προορισμού του ανθρώπου. Έτσι προβάλλεται στον λόγο και την ποιμαντική διακονία των τριών Ιεραρχών, που συνοψίζονται στα ακόλουθα σημεία:

α) Δεν είναι άπλη εκπαίδευση, μύηση δηλαδή του ανθρώπου σε μία αναπαραγόμενη γνώση, που τον καθιστά γρανάτζι της κρατικής μηχανής (όν παραγωγικό). Στην περίπτωση αυτή το κύριο ενδιαφέρον είναι για την τελειοποίηση των μηχανών και ΟΧΙ του ανθρώπου. **Η χριστιανική παιδεία είναι αγωγή του ανθρώπου με μορφωτικό πρότυπο όχι τον καλόν κάγαθόν άνθρωπο, αλλά τον Θεάνθρωπο.** Αυτό είχε κατά νουν ο ιερός Χρυσόστομος, όταν έλεγε: «Πάντα δεύτερα ἔστω τῆς προνοίας τῶν παίδων» (ΡΟ 62, 151). Αυτή η παιδεία συνδέεται ἄμεσα πρώτα με τὸν χώρο τῆς οἰκογένειας. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες γνώρισαν στὰ πρόσωπα τῶν γονέων τους, καὶ μάλιστα τῶν μητέρων τους, ἀπαράμιλλα πρότυπα αγωγῆς. Ὁ Μέγας Βασίλειος ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ διαμόρφωση τῆς προσωπικότητάς του δὲν ἦταν παρὰ ἐποικοδομῇ στὶς καταβολές, πού ἔθεσαν ἡ μητέρα τοῦ Ἑμμέλεια καὶ ἡ γιαγιά του Μακρίνα: «ἦν ἐκ παιδός, γράφει, ἔλαβον ἔννοιαν περὶ Θεοῦ παρὰ τῆς μακαρίας μητρός μου καὶ τῆς μάμμης μου Μακρίνης, ταύτην ἀυξηθεῖσαν ἔσχον ἐν ἐμαυτῷ» (32, 825). Στὸ σημεῖο αὐτὸ συναντῶνται οἱ Πατέρες μας με τὸν τραγικὸ Εὐριπίδη: «ἂν κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους» (Ἡρακλῆς μαινόμενος, 1261). Ἡ διαχρονικότητα δὲ αὐτῆς τῆς νοσηματοδότησης τῆς παιδείας στὴν ἑλληνικὴ παράδοσή μας φαίνεται ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Πατροκοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς: «Ἀμαρτάνετε πολὺ νὰ τὰ ἀφήνετε (δὴλ. τὰ παιδιὰ σας) ἀγράμματα καὶ τυφλά, καὶ μὴ μόνον φροντίζετε νὰ τοὺς ἀφήνετε πλούτη καὶ ὑποστατικά, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν σας νὰ τὰ τρῶν καὶ νὰ σᾶς πιστολογοῦν (νὰ σᾶς τὰ ψέλνουν) κι ὅλας. Καλύτερα νὰ τὰ ἀφήνετε πτωχὰ καὶ γραμματισμένα, παρὰ πλοῦσια καὶ ἀγράμματα»!

β) **Ἡ παιδεία συνδέεται ὅμως καὶ με τὸ πρόσωπο τοῦ διδασκάλου.** Στὸ σημεῖο αὐτὸ γίνεται ταύτιση ποιμαντικῆς καὶ παιδαγωγίας. Τὸ δυαδικὸ σχῆμα τῆς πνευματικῆς μας παράδοσης: πνευματικὸς πατέρας -πνευματικὸ τέκνο ἐκφράζεται ἐξ ἴσου καὶ με τὴν δυάδα: Διδάσκαλος - Μαθητής. Ναὸς καὶ σχολεῖο στὸν πολιτισμὸ μας βρίσκονται σὲ σχέση ἀμοιβαιότητος καὶ συμπληρωματικότητος, ὡς χῶροι διαποίμανσης καὶ διαμόρφωσης τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ βάρος πέφτει ὅμως στὸ ἦθος καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκοντος. «Ὁ γὰρ μὴ ποιῶν καὶ διδάσκων (πρβλ. Μάτθ. 6, 19) ἀναξιόπιστός ἐστιν εἰς ὠφέλειαν», κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο (ΡΟ 30, 497), ὁ ὁποῖος δὲν παραλείπει νὰ διατυπώσει τὸν σκεπτικισμό του γιὰ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐποχῆς του: «Πολλῶν μὲν ἀκήκοα λόγων ψυχφελῶν, πλὴν παρ' οὐδενὶ (!) τῶν διδασκάλων εὗρον ἀξίαν τῶν λόγων τὴν ἀρετὴν» (ΡΟ 32, 358).

γ) **Εἶναι παιδεία θεοκεντρικὴ.** Ὁ σκοπὸς τῆς παιδευτικῆς λειτουργίας εἶναι κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο «ὁμοιωθῆναι Θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπου φύσει. Ὅμοίως δὲ οὐκ ἄνευ γνώσεως, ἡ δὲ γνώσις οὐκ ἐκτὸς διδαγμάτων» (ΡΟ 32, 69). Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀναδύεται ἡ προβληματικὴ τῆς στοχοθεσίας τῶν εκπαιδευτικῶν προγραμματισμῶν. Ἡ προ-

τεραιότητα του οικονομισμού και μιᾶς ἐνδοκοσμικῆς ἐσχατολογίας, μέσα σὲ χιλιαστικά ὁράματα εὐημερίας, ὁδηγεῖ στοῦ ἀνθρωπο-εἰδῶλο τοῦ «homo economicus». **Ἡ παιδεία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν πρωταρχικὰ ἀποβλέπει στὴν ἐν Χριστῷ τελείωση τοῦ ἀνθρώπου.** Προεκτείνοντας τὸν λόγο τοῦ Μενάνδρου («ὡς χαρίεν ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ») ὁ Χρυσόστομος διακηρύσσει: «ἄνθρωπον γὰρ ἐκείνον ἂν καλέσαιμι τὸν τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ διασῶζοντα... Τὸ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Δεσπότη κατακολουθεῖν, τοῦτο ἄνθρωπος» (ΡΟ 53, 201). Κάθε ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο εἶναι «Θεὸς κεκελευσμένος», ἔχει δηλαδὴ μέσα του τὴν ἐντολὴ νὰ γίνῃ Θεὸς κατὰ χάρη. Ἡ ἀξία, συνεπῶς, ἡ ἀπαξία τοῦ ἀνθρώπου ὀρίζεται ἀπὸ τὴν σχέση του μὲ τὸν Θεό. «Ψυχῆς δὲ ἀνθρωπίνης οὐδὲν οὕτω τεκμήριον ὡς τῶν θείων ἔραν λογίων» (Ἰω. Χρυσόστομος, ΡΟ 51, 113). Σ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα ζοῦμε μόνιμα οἱ Ἕλληνες, ὅταν, ἀξιολογώντας τὸν ἄνθρωπο, διερωτώμεθα «ἂν ἔχει Θεὸ μέσα του» καὶ δὲν εἶναι «ἀθεόφοβος» ἢ «θεομπαίχτης». Κατὰ τὸν Χρυσόστομο, «εἰ τοὺς παῖδας ἐπαιδεύομεν φίλους εἶναι τῷ Θεῷ, πάντα ἂν ἀνεπήδησε τὰ λυπηρὰ καὶ μυρίων ἀπηλλάγη κακῶν ὁ βίος ὁ παρῶν» (ΡΟ 51, 327).

δ) **Σκοπὸς τῆς παιδείας δὲν εἶναι ἡ πολυμαθεία, ἀλλὰ ἡ ἐν Χριστῷ μόρφωση τοῦ νέου ἀνθρώπου.** Αὐτὸ βέβαια δὲν ὁδηγεῖ στὴν ἀμάθεια. Μὲ τὸ νὰ σᾶς προτρέπω, λέγει ὁ Χρυσόστομος, νὰ διδάσκετε στὰ παιδιὰ σας τὴν Ἀγία Γραφή, «μὴ νομιζέτω με, νομοθετεῖν ἀμαθεῖς τοὺς παῖδας γίνεσθαι. Οὐ κωλύων παιδεύειν ταῦτα λέγω, ἀλλὰ κωλύων ἐκείνοις μόνοις προσέχειν» (ΡΟ 47, 368). Στὸν Πλάτωνα, ἄλλωστε, ἀποδίδεται ὁ παράλληλος λόγος: «ἐπιστήμη χωριζόμενη ἀρετῆς, πανουργία οὐ σοφία».

ε) **Ἡ παιδεία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν βοηθεῖ στὴν ἱεράρχηση τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τὴν δημιουργία ρεαλιστικῆς φιλοσοφίας ζωῆς.** Ἀρχὴ γίνεται μὲ τὴν αὐτογνωσία. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: «Μικρὸς εἰμὶ καὶ μέγας, ταπεινὸς καὶ ὑψηλός, θνητὸς καὶ ἀθάνατος, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος» (ΡΟ 35, 785). Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν μετοχὴ του στοῦ Ἄκτιστο, γίνεται «μέγας κόσμος ἐν μικρῷ» (ΡΟ 36, 524). Τότε μόνο ἀκολουθεῖ ἡ εὐστοχὴ ἱεράρχηση τῶν ἀνθρωπίνων: «Ὑπερορᾶν μὲν σαρκὸς -προτρέπει ὁ Μ. Βασίλειος- παρέρχεται γάρ· ἐπιμελεῖσθαι δὲ ψυχῆς, πράγματος ἀθανάτου» (ΡΟ 31, 204). Καὶ ὁ Χρυσόστομος συχνὰ ἐπαναλαμβάνει: «Ἀποδημία ὁ παρῶν βίος... ὀδίτης εἰ... Πανδοχεῖόν ἐστιν ὁ παρῶν βίος» (ΡΟ 52, 401). Εἶναι ἡ συνείδηση, ποὺ φθάνει μέχρι τοὺς νεώτερους Πατέρες μας, ὅπως ὁ Πατροκοσμᾶς: «Ἡμεῖς, Χριστιανοί μου, ἔλεγε, δὲν ἔχομεν ἐδῶ πατρίδα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς μας ἔβαλε τὸν νοῦν μας εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, διὰ νὰ στοχαζώμεθα πάντοτε τὴν οὐράνιον βασιλείαν, τὴν ἀληθινὴν πατρίδα μας».

στ) **Ἡ εὐρύτητα τῆς σκέψης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν φαίνεται ἀπὸ τὴν θετικὴ ἀξι-**

ολόγηση τῆς τεχνικῆς παιδείας, τῆς ὁποίας δέχονται τὴν χρησιμότητα καὶ σπουδαιότητα. Σὲ ἐποχὴ πού οἱ χειρωνακτικὲς τέχνες ὀνομάζονταν «βάνανσοι», θὰ πεῖ ὁ Χρυσόστομος: «Μὴ καταφρονῶμεν τῶν ἀπὸ χειρῶν τρεφομένων, ἀλλὰ μάλλον αὐτοὺς μακαρίσωμεν διὰ τοῦτο» (ΡΟ 51, 193). Προτρέπει μάλιστα, νὰ θαυμάζουμε τὸν λασπωμένο καὶ μουτζουρωμένο ἐργάτη (ΡΟ 61, 1017). Ἐντροπὴ πρέπει νὰ προκαλοῦν μόνο «οἱ εἰκὴ τρεφόμενοι καὶ ἀργοῦντες», ὅσοι χρησιμοποιοῦν ὑπηρέτες καὶ ζοῦν μὲ τὸν κόπο τῶν ἄλλων (ΡΟ 61, 47).

ζ) **Ἡ παιδεία κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες εἶναι ζήτησις τῆς Ἀλήθειας καὶ μύησις σ' αὐτήν.** Αὐτὸ σημαίνει καὶ ὁ ἑλληνικὸς ὅρος φιλοσοφία. Ἡ ζητούμενη δὲ σοφία εἶναι κατ' αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἔνσαρκη Παναλήθεια. Ἡ ἐπιστήμη θεραπεύεται ὡς λειτουργία ψηλάφησης τῶν θείων ἐνεργειῶν μέσα στὴν Κτίσις. Οἱ τέχνες ἀσκοῦνται ὡς πραγμάτωση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀλληλοδιακονία. Ἡ ζήτησις τῆς Ἀλήθειας (φιλοσοφία), ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ ὥραϊο (φιλοκαλία), ἡ θεραπεία τοῦ δικαίου, ἀστασίαστα συστατικὰ τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, καταφάσκονται ἀπὸ τοὺς Πατέρες μας καὶ κυρίως ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο, πού κατεῖχε σὲ ὑπέρτατο βαθμὸ ὅλες τὶς ἐπιστήμες στὴν ἐποχὴ τοῦ (ΡΟ 31, 389-392» 416).

η) **Ὁ ἀπώτερος ὁμως σκοπὸς τῆς παιδείας εἶναι κατὰ τοὺς Πατέρες μας ἡ ὁλοτελὴς ἔνταξις τοῦ ἀνθρώπου στὸ συλλογικὸ-κοινωνικὸ σῶμα.** Εἶναι, συνεπῶς, παιδεία κοινωνική, ἀνατρεπτική κάθε πραγματικῆς ἢ ὑποθετικῆς σύγκρουσης προσώπου καὶ κοινωνίας. Ο Μ. Βασίλειος εἶναι ὁ ὀργανωτὴς τοῦ κοινοβίου, ὡς συνέχειας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν «κοινῶν», τὰ ὁποῖα ἐθαύμαζε («αἰδεσθῶμεν τὰ τῶν Ἑλλήνων κοινά», ἔλεγε).

Ἡ παιδεία πού ἐνσάρκωσαν καὶ ὑπηρέτησαν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες θεμελιώνει καὶ ὑποστασιώνει ἓνα πολιτισμό, πού βρίσκεται στὰ πνευματικοκοινωνικά θεμέλια τῆς ἀρχαίας Εὐρώπης. Τὸ ἐρώτημα ὁμως, πού προκύπτει εἶναι, ποιά σχέση ἔχει ἡ σημερινὴ Εὐρώπη, σ' ὅλο τὸ φάσμα της, μὲ τὴν πολιτιστικὴ αὐτὴ παράδοση. Φοβοῦμαι ὅτι, ἐνῶ ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι διασώζουμε ἀκόμη ἀπτὰ ἴχνη αὐτοῦ τοῦ ἥθους, στὸν δυτικὸ κόσμον ἡ Παιδεία αὐτὴ ἔχει πιά χαθεῖ...

Νὰ διδάσκεις χωρὶς νὰ τὸ δείχνεις.

Νὰ πείθεις χωρὶς νὰ πιέζεις.

Νὰ ὀδηγεῖς χωρὶς νὰ σπρώχνεις.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

του Γ. Δ. Μπαμπινιώτη, από το βιβλίο «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»
Εκδόσεις «ΑΚΡΙΤΑΣ», ΑΘΗΝΑ 2007

...Τὴν Αθήνα θεωρῶ ὡς τὴν πόλιν ποὺ ἐπιτρέπει περαιτέρω συμβολισμούς, ἐπειδὴ ὑπῆρξε κέντρο ὑψηλοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, σταθμός στὴν ἱστορία τοῦ πνεύματος καὶ στὴν ἱστορία τῆς παιδείας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐδῶ, στὴν περίφημη Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τῆς ἀρχαίας Αῤῥήνας, μὴθηκαν στὸν ἑλληνικὸ στοχασμὸ ἐπὶ τέσσερα ὁλόκληρα ἔτη ὁ πολὺς Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, ἡ μεγάλη αὐτὴ μορφή ποὺ ἐπηρέασε τὸν Γρηγόριο (ὁ ὁποῖος δὲν σπούδασε στὴν Αῤῥήνα) καὶ τοῦ ἔδειξε τοὺς δρόμους τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Μὲ ἑλληνικὰ κείμενα ἀσχολήθηκαν εἰς βάθος οἱ Μεγάλοι Πατέρες καὶ σὲ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔγραψαν τὰ ἔργα τους καὶ μάλιστα στὴ λόγια ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς ἀττικιστικῆς παράδοσης.

Στοὺς τρεῖς Μεγάλους Ἱεράρχες καὶ στὸν Γρηγόριο Νύσσης - καὶ σὲ Πατέρες ποὺ προηγήθηκαν χρονικὰ - ὀφείλουμε τὴ γεφύρωση τῆς παλαιότερης ἔχθρας ἀνάμεσα στὸν Χριστιανισμό καὶ στὸν Ἑλληνισμό, ἀνάμεσα στὴ χριστιανικὴ διδασκαλία καὶ στὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐκτοτε, Ἑλληνισμός καὶ Χριστιανισμός ἀποτελοῦν πνευματικὰ μεγέθη διαφορετικῆς μὲν ὑφῆς, ἀλλὰ οὐσιαστικῆς συμπόρευσης. Ὁ Ρωμῖος (ὁ Ρωμαῖος Ἑλληνας τοῦ Βυζαντίου) εἶναι αὐτὸς ποὺ προσδιορίζεται μὲ βάση τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ του πίστι. Ὁ ὅρος δηλώνει τὸν Χριστιανὸ Ἑλληνα. Γί' αὐτὸ καὶ γιὰ μία σειρά ἄλλους ἱστορικοὺς λόγους (Νεοελληνικὸς Διαφωτισμός, Ἐκπαίδευση στὴν Τουρκοκρατία κλπ.) εἶναι λάθος νὰ βλέπουμε τὴ σχέση Ἑκκλησίας καὶ Κράτους ἀνιστορικά, ἔξω ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς συνθήκες ποὺ διαμόρφωσαν αὐτὴ τὴ σχέση...

...Ὡς ἀπλὸς πιστὸς ὁμολογῶ ὅτι περισσότερο ἀπὸ τὴ Χριστολογία ἔχω συγκινηθεῖ ἀπὸ τὴ θεολογικὴ ἀνθρωπολογία τοῦ Γρηγορίου, αὐτὴ ποὺ, ὅσο ξέρω, ἀποτέλεσε καὶ ἀποτελεῖ πηγὴ τῆς ἡσυχαστικῆς ἢ μυστικῆς, ὅπως εἶναι εὐρύτερα γνωστὴ, θεολογίας. **Μὲ συγκινεῖ καὶ μὲ ἐνδιαφέρει ἡ ἐστίαση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου στὸν ἄνθρωπο «ὡς εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ» καὶ ὁ ἀγὼνας του πρὸς τὴ θέωση. Μὲ ἐνδιαφέρει ἡ θέαση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ὡς «κατόπτρου τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Λόγου καὶ τὴν ἀσκηση τῆς κάθαρσης».**

Γνωρίζω ὅτι ὁ Γρηγόριος Νύσσης εἶναι αὐτὸς πᾶν ὅπου ὁποῖο στηρίζεται ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ ποὺ ἔκανε τὸν Γρηγόριο νὰ ἐπιβληθεῖ ὡς κυρίαρχη θεολογικὴ διάνοια στὶς Συνόδους τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 381 καὶ τοῦ 383. Αὐτὴ ἡ διδασκαλία ποὺ ὀδήγησε νὰ ἀναγνωριστῇ ὡς «Πατὴρ Πατέρων» (Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοῦ 787). Ἐμένα ὅμως μὲ συγκινεῖ ὁ ἀνθρωπολογικὸς του λόγος, ὅταν μὲ γλῶσσα θεολογικὴ ἀλλὰ καὶ ποιητικὴ-μεταφορικὴ λέει: «Κατόπτρῳ γὰρ ἔοικεν ὡς ἀληθῶς τὸ ἀνθρώπινον, κατὰ τὰς τῶν προαιρέσεων ἐμφάσεις μεταμορφούμενον. Εἴτε γὰρ πρὸς χρυσὸν ἴδοι, χρυσὸς φαίνεται καὶ τὰς αὐγὰς ταύτης τῆς ὕλης διὰ τῆς ἐμφάσεως δείκνυσιν, εἴτε τί τῶν εἰδεχθῶν ἐμφανεῖται καὶ τούτου τὸ αἶσχος δι' ὁμοιώσεως ἀπομάσσεται».

Αὐτὰ τὰ κείμενα τῶν Πατέρων δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ διδάσκονται στὴν ἑλληνικὴ ἐκπαίδευση μὲ κατάλληλο τρόπο καὶ ἀπὸ φωτισμένους θεολόγους; Ὁ Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος, ὁ Χρυσόστομος καὶ οἱ ἄλλοι μεγάλοι Πατέρες; Αὐτὰ τὰ κείμενα δὲν εἶναι ἡ κληρονομιά μας; Δὲν εἶναι ἡ πνευματικὴ μας παράδοση; Δὲν εἶναι αὐτὰ ποὺ προβληματίζουν, εὐαισθητοποιοῦν καὶ καθοδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο ποὺ ζεῖ σήμερον μέσα σὲ μία σύγχυση ἰδεῶν καὶ σὲ μία κοινωνία χωρὶς κανόνες καὶ ἀξίες;

Π. ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΡΔΑΜΑΚΗΣ – «ΜΑΘΗΤΕΙΑ ΟΜΟΡΦΙΑΣ!»

του Ευστρατίου Δουμούζη, καθηγητή θεολόγου του 5ου Γυμνασίου Μυτιλήνης

Το κείμενο το άφιερώνω στην μνήμη του σεβαστού και πολύ αγαπημένου μου καθηγητή και συγγραφέα πολλών βιβλίων π. Μιχαήλ Καρδαμάκη, που άφησε σφραγίδα ζωής πάνω μου, ένα εύχαριστώ!

Πριν από λίγους μήνες έφυγε από τον μάταιο αυτόν κόσμο μία εκλεκτή ψυχή, ένας σοφός δάσκαλος της θεολογίας έχοντας δώσει μαρτυρία ομορφιάς.

Είχα την εύλογία να έχω τον π. Μιχαήλ καθηγητή στην Ανωτέρα Εκκλησιαστική Σχολή Αθηνών, όπου άφησε εποχή, ως παράδειγμα ιερέως καθηγητού που δεν είχε καμία σχέση με τον επαγγελματισμό και την μετριότητα του χώρου. Ήταν ένα ελεύθερο φωτεινό πνεύμα που σε σαγήνευε, όταν τον άκουγες, καθώς άρθρωνε τονισμένο λόγο, και σου μετέφερε την αγωνία του για τον κόσμο και την θέση της Εκκλησίας σ' αυτόν: «**Η Εκκλησία δεν υπάρχει για να στολίζει τα πράγματα, αλλά υπάρχει για να οδυνάται γι' αυτά!**» Διακόνησε την εκκλησιαστική εκπαίδευση με αυταπάρνηση για μία ολοκληρωτική ζωή. Έτσι μπορεί να ομολογήσει ότι: «από τα Σχολεία μας δε λείπουν οι γνώσεις...άλλα ή σοφία...δε λείπουν τόσο τα μέσα όσο ο σκοπός· δε λείπουν τα προγράμματα...όσο το όραμα· δε λείπουν οι μεταρρυθμίσεις (και αντιμεταρρυθμίσεις), όσο οι στόχοι· δε λείπουν οι Ιδεολογίες...όσο ή αλήθεια, ή καθολική αλήθεια και ό έρωτάς της· δε λείπει ή κουλτούρα, τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, όσο ή ανθρωπιά...δε λείπουν οι ατομικές ελευθερίες, οι αυθαιρεσίες, όσο ή ελευθερία και ή συνελευθερία· δε λείπει ό διάλογος, αλλά ή αγάπη· δε λείπει ό έκσυγχρονισμός, αλλά ή πρόοδος· δε λείπουν τα είδωλα (πρόσωπα και πράγματα) αλλά ό Θεός· δε λείπει τέλος κάποιος ανθρωπιστικό ή ούμανιστικό ιδεώδες, αλλά ή πίστη στον άνθρωπο, που δεν υπάρχει, βέβαια, χωρίς την πίστη στο Θεό». Πραγματικά ό αείμνηστος δάσκαλός μας, μάς δίδαξε Θεολογία! Μας έμαθε πώς ή Θεολογία είναι διακονία του ανθρώπου για την τελείωση της ελευθερίας του! Έλεγε χαρακτηριστικά: «Η Θεολογία δεν είναι σκοπός αλλά μέθοδος (όδός), δεν είναι έπαγγελμα αλλά χάρισμα, δεν είναι ειδικότητα αλλά πάθος (αγάπη), δεν είναι προνόμιο αλλά θυσία, δεν είναι έπιστήμη αλλά μυστήριο, δεν είναι ακαδημαϊσμός αλλά διακονία, δεν είναι έρευνα αλλά δοξολογία, δεν είναι σοφία του κόσμου αλλά σοφία του Θεού, δεν είναι τεχνολογία αλλά μωρία του σταυρού, δεν είναι ιδεολογία αλλά αποκάλυψη ζωής, δεν είναι διαμαρτυρία αλλά μαρτυρία (μαρτύριο), δεν είναι νομοθεσία αλλά ήθος, δεν είναι κατάκριση αλλά έλεημοσύνη, δεν είναι αυθεντία αλλά αλήθεια, δεν είναι αντίλογια αλλά όμολογία, δεν είναι άρνηση αλλά θέση, δεν είναι απόρριψη αλλά σωτηρία, δεν είναι θεοκρατισμός αλλά θεανθρωποκεντρικότητα, δεν είναι πολιτική αλλά ποιμαντική, είναι το πάσχειν κατά Θεόν ή το πάσχειν τα θεία.»

Δεσπόζουσα θέση στο λόγο του, αλλά και στη ζωή του, κατείχε ό σταυρός – ή προσωπική θυσία- ή όδός του μαρτυρίου που μας δίδαξε το Εύαγγέλιο! Έλεγε χαρακτηριστικά: «**Η θυσία είναι ή φυσικότερη πράξη του ανθρώπου, είναι ή ίδια ή ουσία της ζωής του,** αφού ή αγάπη είναι ή ίδια ή ζωή του ανθρώπου...χωρίς αγάπη δεν μπορούμε να ζήσουμε...Η σταυρωμένη αλήθεια και ή σταυρωμένη αγάπη... γιατί δεν υπάρχει αλήθεια και αγάπη χωρίς να είναι σταυρωμένη, αυτή ή αγάπη μεταμορφώνει και σώζει τον κόσμο.... Ποιός είναι ελεύθερος, αυτός που άπαρνήθηκε τον έαυτό του, και σήκωσε τον σταυρό του, δεν υπάρχουν άλλοι ελεύθεροι άνθρωποι, υπάρχουν ανεξέταστοι, αυθαίρετοι... Το μεγαλύτερο λάθος μας είναι ότι επιχειρούμε να αντικαταστήσουμε τη θυσία ή το σταυρό του Χριστού, με τη θυσία ή το σταυρό των ανθρώπων... Στο παράλογο της ιστορίας δεν έχουμε να αντιτάξουμε παρά μόνο τη μωρία του Σταυρού. Και ή μωρία του

Σταυροῦ δὲν εἶναι ἡ ἄρθρωση κάποιων ἄλλων λόγων, ἀλλὰ ὁ χριστιανικὸς τρόπος κατανοήσεως καὶ διακονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου».

Ὁ π. Μιχαὴλ ἐκδιώχθηκε, ἀπὸ τὴν προϋσταμένη του ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ἡ ὁποία ἀδυνατοῦσε νὰ κατανοήσῃ, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, τὴν ἐμμονή του στὴν ὁμορφιά, διότι μιλοῦσε πάντα τὴ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας.

Ἄς εἶναι ἡ μνήμη του αἰώνια καὶ ἄς ἐλπίζουμε πὼς κάποιοι τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κληρικοὺς-μαθητὲς του θὰ τὸν θυμούνται στὴν προσκομιδῇ τῶν Τίμιων Δώρων «**Μνήσθητι, Κύριέ του δούλου σου Μιχαὴλ πρεσβυτέρου.**»

Τὴν εὐχή του νὰ ἔχουμε. Πατέρα Μιχαήλ... «**ΚΑΛΟ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ !!**»

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΩΣ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

τοῦ π. Μιχαὴλ Καρδαμάκη, (ἀποσπάσματα ἀπὸ ὁμιλία του στὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης 28/01/07) - Ἐπιμέλεια Εὐστρατίου Δουμουζή

Σήμερα, αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς ἡμέρες, μέσα ἀπὸ τὴν ἀκατάσχετη φλυαρία, κυρίως τὴν πολιτικὴ ὑποκρισία, μέσα σὲ συνθήκες ταραχῶν καὶ συγκρούσεων, οὐδεὶς λόγος μεστός ἀρθρώνεται γιὰ τὴν παιδεία, θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ γιὰ τοὺς μεγάλους πόνους τῆς ἀπὸ τὶς μεγάλες ἀσθένειές τῆς. Ἡ παιδεία δὲν ἐξαντλεῖται σὲ ὡραίους λόγους ἢ θεωρητικὲς ἀρχές. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι «τῆς τέχνης ταύτης οὐκ ἔστιν ἄλλη μεΐζων». **Ἡ παιδεία εἶναι τέχνη καὶ ὁ δάσκαλος καλλιτέχνης, ὑπηρέτης τέχνης, ἑνας ζωγράφος ποὺ ἱστορεῖ τὴν ὡραιότητα τοῦ προσώπου τοῦ μαθητῆ. Ἡ παιδεία δὲν εἶναι διακίνηση ἰδεῶν ἀλλὰ συνάντηση, κοινωνία προσώπων,** ὅπου ὁ δάσκαλος δὲν ἐκλαμβάνει τοὺς μαθητὲς του ὡς μία ποσότητα ἢ ἕναν ἀριθμὸ ἀτόμων ἀσχέτων μεταξὺ τους καὶ ἀγνώστων σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο. Παιδεία ἀληθινὴ εἶναι ὅταν ὁ δάσκαλος ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς μαθητὲς ἐξίσου ἀλλὰ καὶ τὸν καθένα ξεχωριστὰ, μὲ ἰδιαίτερη προσοχή καὶ μὲ ἰδιαίτερη εὐθύνη. Ἄν καὶ στὸ χῶρο τῆς παιδείας μας παρατείνονται οἱ ἀναζητήσεις χάριν τῶν ἀναζητήσεων, οἱ ἀτέρμονες μεταρρυθμίσεις καὶ ἀντιμεταρρυθμίσεις, ἐνῶ ὁ ἀνθρώπινος σκοπὸς τῆς παιδείας ἐγκαταλείπεται, ἂν ἡ παιδεία σύρεται ἀπὸ νέες τάχα ἰδέες καὶ παιδαγωγικὲς ἀρχές, τότε ὁ ἀνθρώπος στὴν πραγματικὴ σχέση του μὲ τὴν παιδεία θὰ γίνεταί κάθε μέρα καὶ ἕνα προβληματικὸ ὄν.

Ἡ παιδεία βρίσκεται σὲ μία πραγματικὴ κατάσταση πενίας, φτώχειας, μέσα σ' ἕνα βαρετὸ, ἀνέραστο σχολεῖο. Δὲν νομίζετε ὅτι εἶναι ἡ ὥρα νὰ δεχθοῦμε ὅτι τὸ ἔργο τῆς παιδείας εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ζωή, στὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπὸ φαντασιώσεις καὶ ψευδαισθήσεις, ἀπὸ εὐφάνταστα σχέδια καὶ προοπτικές, ἀπὸ ὑποσχέσεις ἀνέσεως καὶ εὐημερίας, ἀπὸ ὄνειρα ἐπιτυχίας καὶ διακρίσεως κυρίως οἰκονομικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς; Ἔτσι ὥστε, ὅχι μόνον ὁ δάσκαλος νὰ ἐμπνέει τὸν μαθητῆ, ἀλλὰ καὶ ὁ μαθητὴς τὸν δάσκαλο. Ἐλπίζουμε στὴν παιδεία, ἀσφαλῶς στὴν χριστιανικὴ δυναμικὴ τῆς, δὲν ξέρω τί θὰ πεῖ ἀπὸ ἐδῶ ἐθνικὴ παιδεία, χριστιανικὴ παιδεία, ἀπὸ ἐκεῖ μὴ παιδεία, παραπαιδεία, τί πράγματα εἶναι αὐτά, σημεῖα ἐνὸς διαλυμένου κόσμου, ἐνὸς ἐνοχοῦ κόσμου ποὺ ὑποτιμᾷ καὶ ἀγνοεῖ τὰ παιδιὰ. Ἐπειδὴ κυρίως αὐτὰ **τὰ παιδιὰ, παρὰ τὰ φαινόμενα, ὀδύνονται περιεσσότερο ἀπὸ ἐμᾶς γιὰ τὴν ἀλήθεια.**

Δάσκαλοι καὶ μαθητὲς δὲν θὰ κριθοῦν κατὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ ἐντιμότητα ἢ τὸ ἀπὸ καθηκὸν ἐπιβαλλόμενο σεβασμὸ μεταξὺ τους, ἀλλὰ στὴν ἀναμέτρησή τους μὲ τὴν ὁμορφιά, δηλαδὴ τὴν ἀθωότητα καὶ τρυφερότητα ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο καὶ γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα.

Κάποτε θὰ μᾶς ἀποκαλυφθεῖ ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας δὲν εἶναι ἡ φιλομάθεια ἀλλὰ ἡ φιλοκαλία !

ΘΕΩΡΗΣΗ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΥ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

τοῦ Προηγούμενου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους π. Βασιλείου Γοντικᾶκη,
 Εἰσήγησις σὲ συνέδριο «Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι», 27 Νοεμβρίου 1997

Ένας παλιὸς καραβοκύρης μου ἔλεγε: «Εἴχαμε τότε τὰ ἱστιοφόρα. Καὶ δὲν φοβόμασταν τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, γιατί τὸ πανὶ κρατοῦσε τὸ καράβι, καὶ ἔπαιζε μὲ τὸ κύμα. Δυσκολία πολλή συναντούσαμε, ὅταν πλησιάζαμε στὴ στεριά. Καὶ ὅταν πηγαίναμε τοὺς ὑποψήφιους μοναχοὺς στὸ Ὅρος, ξέραμε ὅτι δὲν θὰ τοὺς ξαναπαίρναμε. Τοὺς χάναμε, δὲν ξανάβγαιναν ἔξω, ὅπως δὲν γυρίζουν πίσω οἱ πεθαμένοι πού τοὺς πάνε στὸ κοιμητήριο».

Τὸ Ἅγιον Ὅρος τὸ χαρακτήρισε κοιμητήριον, τάφο, ὅπου μπαίνει κανεὶς καὶ δὲν βγαίνει ἔξω. Καὶ εἶχε δίκιο. Μποροῦμε νὰ πούμε ὅτι τὸ Ἅγιον Ὅρος εἶναι ἓνα κοιμητήριον νεκρῶν σπόρων, ἀπὸ ὅπου βλάστησε μία ἄλλη ζωὴ καὶ ἀνθοφορία.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος εἶναι κάτι πού σέ συγκινεὶ βαθύτατα καὶ σέ ἔλκει. Κάτι πού ἔχει σχέση μὲ ἓνα θάνατο καὶ μὲ μία ζωή. Ὁ ὑποψήπιος μοναχὸς ἔρχεται στὸ Ἅγιον Ὅρος. Μένει ἐν ἐλευθερίᾳ. Θέλει νὰ δεῖ ποιὲς ἀντιδράσεις δημιουργοῦνται μέσα του μὲ τὸν τόπο. Καὶ οἱ ἀντιδράσεις εἶναι διάφορες, ποικίλλουν κατὰ τὰ πρόσωπα καὶ κατὰ τὶς ἀναζητήσεις των.

Εἴαν ἡ κλίση σου εἶναι γιὰ αὐτὴ τὴ ζωή, τὴ λογική, τὸν τόπο καὶ τὸ κλίμα, τότε μένεις. Γίνεται ἡ κουρά σου. Καὶ τὸ ἅγιο Θυσιαστήριον, ἡ ἀγία Τράπεζα εἶναι ὁ Τάφος ὁ πανάγιος τοῦ Χριστοῦ, ἀπ' ὅπου ἀνατέλλει ὡς Νυμφίος ἐκ παστάδος φωτεινῆς. Καὶ ἀγαπᾷς ἓναν Τάφο. **Καὶ προσπίπτεις στὸν Τάφο, ἐπειδὴ ἀγαπᾷς τὴ ζωή.**

Ἡ πρώτη εὐχὴ τῶν παλαιῶν ἀγιορειτῶν σὲ ἓνα νέο μοναχὸ εἶναι: «Καλὴ ὑπομονή». Αὐτὴ ἡ ὑπομονή, τὸ νὰ μένεις ἐκούσια ὑπὸ, εἶναι μία εὐλογία πού κρύβει μέσα τῆς πολὺ δυναμισμό, γιατί σὲ ὠθεῖ πρὸς τὸν δρόμο τῆς ἐκουσίου νεκρώσεως, τῆς ταφῆς εἰς τὴν «γῆν τὴν ἀγαθὴν», ἀπ' ὅπου ἐλευθερώνεται, ἐνεργοποιεῖται κάποιος δυναμισμὸς κεκρυμμένος καὶ συνεπτυγμένος μέσα σου, καὶ βλαστάνει ὁ σπόρος τῆς ὑπάρξεώς σου ἀποδίδων «καρπὸν ἑκατονταπλασίονα».

Καὶ γιὰ νὰ συμβεῖ αὐτό, θὰ πρέπει ὁ σπόρος τῆς ὑπάρξεώς σου νὰ εἶναι ζωντανός, νὰ ἔχει τὸ στοιχεῖο πού μπορεῖ νὰ ἀντέξει στὴ διαδικασία τῆς ζωηφόρου νεκρώσεως. Καὶ θὰ πρέπει νὰ ἔλθει ἡ ὥρα σου, νὰ ὠριμάσει ὁ σπόρος, νὰ συνειδητοποιήσει ὁ ἄνθρωπος ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη πορεία του, καὶ δὲν γίνεται διαφορετικά.

Καὶ περνᾷ ὁ χρόνος, γιὰ νὰ ἔλθει ἡ ὥρα. Καὶ ἡ τελικὴ ὥρα εἶναι τόσο φορικτὴ, πού θὰ θέλαμε πάση θυσίᾳ νὰ τὴν παρακάμψωμε, νὰ τὴν ἀποφύγομε. Ὅμως δὲν γίνεται διαφορετικά, ἐὰν δὲν πιοῦμε τὸ πικρὸ ποτήριον τοῦ θανάτου.

Ἡ μελέτη τοῦ θανάτου εἶναι μελέτη ζωῆς. Αὐτὸ πού ἀναπόφευκτα βλέπουμε μπροστά μας νὰ πλησιάζει εἶναι ὁ θάνατος. Αὐτὸ πού ὑπάρχει μέσα μας εἶναι ἡ δίψα τῆς αἰώνιας ζωῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἀγάπησες τὸ δρόμο αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ ἀσκήσεως, προχωρεῖς. Ἀρχίζεις νὰ θάπτεσαι, νὰ ζεῖς τὴ νέκρωση καὶ νὰ τρέφεις ἀπὸ ζωὴ ἀνώλεθρο, ἀπὸ χαρὰ πού δὲν παρέρχεται.

Ὅταν βαπτίζεται «εἰς τὸν θάνατον» τοῦ Ἰησοῦ, ἐνδύεται τὸν Χριστὸ καὶ παίρνεις ὄνομα. Ὅταν γίνεσαι μοναχός, λαμβάνεις δεύτερο βάπτισμα καὶ παίρνεις νέον ὄνομα.

Ἡ ἀκολουθία τῆς κουρᾶς σου λέει ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴ ζωὴ τῆς ἀσκήσεως πού σὲ περιμένει. Σοῦ μιλᾷ γιὰ τὴν ἄφατη χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση πού θὰ φτάσεις, ἀφοῦ περάσεις ἀτέλειωτα βάσανα καὶ ἀπρόσμενους πειρασμούς. Σοῦ περιγράφει ξεκάθαρα «πάντα τὰ

λυπηρά και επίπονά της χαροποιού κατὰ Θεὸν ζωῆς» ἐν τέλει ὅλα ὁδηγοῦν σὲ μία δοκιμασία ὅπου ἀπειλεῖται τὸ πᾶν, σὲ μιὰ κρίση ποὺ ξεπερνᾷ συχνὰ τὴ λογικὴ καὶ τὴν ἀντοχή του.

Ἐκείνη τὴν ὥρα τῆς ἔσχατης ἀπορίας καὶ ἐγκαταλείψεως, ἂν συνειδητὰ πείς μὲ ὅλη σου τὴν ὑπαρξή «ἄς γίνεи τὸ θέλημα Σου, Θεέ μου, ὅ,τι κι ἂν μου στοιχίσει», τότε ἀλλάζεις ὅλος. Ἐνδύεσαι τὸν Χριστό. Ἀλλάζει ὄνομα ὁ τόπος. Γίνεσαι ἄλλος.

«Οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν Θεὸν ἀλλάξουσιν ἰσχύιν, πτεροφυήσουσιν ὡς ἀετοί, δραμοῦνται καὶ οὐ κοπιᾶσουσιν». Τότε ζεῖς τίς συνέπειες τῆς εὐχῆς «καλὴ ὑπομονή». Νοιώθεις ὅτι ἐξήσες μιὰ ζωή, γιὰ νὰ φτάσεις σὲ κείνη τὴ στιγμή καὶ σ' ἐκεῖνο τὸν τόπο. Αὐτὴ ἡ στιγμή εἶναι ἀστραπή καὶ αἰωνιότης.

Τότε δὲν ἔχεις καμία ἀπορία. Δὲν ἀναπολεῖς τίποτε, οὔτε προσδοκᾷς. Ἡ θεία ἐπίσκεψη διὰ μιᾶς ἐξαφάνισε τὸν χωρισμὸ σὲ παρελθὸν καὶ μέλλον, κάνοντας τὰ πάντα ἓνα παρὸν πλησμονῆς.

Ἀκινήτεῖς. Μένεις ἐνός. Γεμάτος ἐκπληξῆ. Μὲ ἀνοιχτὲς τίς αἰσθήσεις. Μὲ τὸ νὰ εἶσαι ὅλος μιὰ αἴσθησι.

Ἀξιολογεῖς τὰ πάντα διαφορετικά. Βρίσκεις τὸν πλοῦτο, τὴ δόξα καὶ τὸν παράδεισο ἐκεῖ ὅπου ἄλλοι βλέπουν τὴ συμφορὰ ποὺ πρέπει νὰ ἀποφύγουν.

«Βασιλεὺς τῆς Δόξης» γνωρίζεται ὁ Χριστὸς πάνω στὸ Σταυρὸ καὶ ἀπλωμένος ὕπτιος νεκρὸς στὸν Ἐπιτάφιο Θρῆνο. Ἀπὸ τότε εὐφραίνεσαι περιφρονούμενος. Χαίρεσαι ὑποτιμώμενος. Καὶ βοηθεῖσαι διαγραφόμενος.

Γράφεται στὶς πλάκες τίς καρδιάς σου ἓνας νόμος, ὅπως γράφτηκε στὶς πέτρινες πλάκες στὸ ὄρος Σινά. Ἡ νέα νομοθεσία, τῆς ἀγάπης, ποὺ τὴ δέχτηκες προσωπικά, σὲ σφράγισε, ὡς «σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου». Φέρεις ἐπάνω σου τὸ μοναχικὸ σῆμα, ποὺ εἶναι σταυρός, μὲ τὴν ὁμολογία τῆς νίκης:

Ἰ(ησοῦ)Σ Χ(ριστό)Σ ΝΙΚΑ.

Φ(ῶς) Χ(ριστοῦ) Φ(αίνει) Π(ᾶσι).

Τ(όπος) Κ(ρανίου) Π(αράδεισος) Γ(έγονε).

Ἐκτοτε κυκλοφορεῖς διαφορετικά. Κουβαλᾷς τὴν ἐμπειρία αὐτὴ ὡς αἱμορραγία. Κουβαλᾷς τὴ θανά, ποὺ σὲ ἔφερε στὴ ζωή. Δὲν βγαίνεις ἔξω ἀπὸ τὸν τάφο. Τρέφεσαι ἀπ' αὐτόν, ὅπως τὸ φυτὸ ἀπὸ τίς ρίζες τοῦ μέσα στὴ γῆ. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐμπειρία ἀρθρώνεται ὁ λόγος σου, διαμορφώνεται ὁ χώρος σου. Εἶναι ὅλα φανέρωση αὐτῆς τῆς νεκραναστάσεως. Εἶναι ὅλα ντυμένα μὲ σεμνότητα κατανύξεως καὶ πηγαῖο δυναμισμό αἰωνίου ζωῆς.

Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, γνήσιος ἀγιορεΐτης, τὸ λέει ξεκάθαρα, ὅτι τὸ βάθρο ὅπου πατὰ δὲν εἶναι, ὅπως πολλοὶ νομίζουν, σκαμνὶ ἢ θρόνος, ἀλλὰ εἶναι ὁ τάφος του, ἀπ' ὅπου μιὰ ὁ νεκρὸς ἐαυτός του.

